

Джон Дж. Миършаймър

---

## ГОЛЯМАТА ЗАБЛУДА

*Либерални мечти и международни реалности*

София, 2024

JOHN J. MEARSHEIMER  
**THE GREAT DELUSION**  
Liberal Dreams and International Realities

© John J. Mearsheimer, 2021  
Originally published by Yale University Press

© Издателство „Изток-Запад“, 2024

Всички права на български език запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде възпроизвеждана или предавана под каквато и да е форма и по какъвто и да било начин без изричното съгласие на издателство „Изток-Запад“.

© Галина Лозанова, превод, 2024  
© Румяна Дамянлиева, оформление на корицата, 2024

ISBN 978-619-01-1375-1 (мека подвързия)  
ISBN 978-619-01-1376-8 (твърда подвързия)

Джон Дж. Миършаймър

# ГОЛЯМАТА ЗАБЛУДА

*Либерални мечти и международни реалности*

Превод от английски  
*Галина Лозанова*

КАТЕХОН

Водещ редактор  
**Григор Сарийски**

- |     |                     |  |
|-----|---------------------|--|
| №9  | Едуард Грифин       | <i>Създанието от Джекил Айлънд</i>         |
| №10 | Д-р Анна Лембке     | <i>Допаминов свят</i>                      |
| №11 | Алексей Вандам      | <i>Геополитика и геостратегия</i>          |
| №12 | Норберт Херинг      | <i>Финалната игра на капитализма</i>       |
| №13 | Даниел Естулин      | <i>Институтът „Тависток“</i>               |
| №14 | Имануел Уолърстийн  | <i>Исторически капитализъм</i>             |
| №15 | Съст. Улрих Мис     | <i>Великото зануляване</i>                 |
| №16 | Андрей Фурсов       | <i>Оргазмът на богомолката</i>             |
| №17 | Съст. Давид Енгелс  | <i>Обновлението на Европа</i>              |
| №18 | Уилям Х. Макнийл    | <i>Възходът на Запада, том 1 и 2</i>       |
| №19 | Ханс-Йоахим Маац    | <i>Общество на страха</i>                  |
| №20 | Каръл Куигли        | <i>Англо-американският управляващ елит</i> |
| №21 | Игор Шнуренко       | <i>Демонът отвътре</i>                     |
| №22 | Робрт Ф. Кенеди-мл. | <i>Истинският Антъни Фаучи</i>             |
| №23 | Дмитрий Зикин       | <i>Забранената икономика</i>               |
| №24 | Игор Шнуренко       | <i>Хакнатият човек</i>                     |
| №25 | Алън У. Дълес       | <i>Изкуството на разузнаването</i>         |
| №26 | Матиас Десмет       | <i>Психология на тоталитаризма</i>         |
| №27 | Валентин Вацев      | <i>Актуалността на миналото</i>            |
| №28 | Артур Кордон        | <i>Перспективата изкуствен интелект</i>    |
| №29 | Боян Чуков          | <i>Матрицата 2</i>                         |
| №30 | Тома Пикети         | <i>Кратка история на равенството</i>       |
| №31 | Кирил Фурсов        | <i>Държавата търговец</i>                  |
| №32 | Майкъл Хъдсън       | <i>Съдбата на цивилизацията</i>            |
| №33 | Халфорд Макиндръ    | <i>Географската ос на историята</i>        |
| №34 | Сергей Савелиев     | <i>Нищетата на мозъка</i>                  |
| №35 | Нийл Фъргюсън       | <i>Големият упадък</i>                     |
| №36 | Гунар Кайзер        | <i>Култът</i>                              |
| №37 | Янис Варуфакис      | <i>Технофеодализъм</i>                     |
| №38 | Игор Шнуренко       | <i>Да убиеш Левиатан</i>                   |
| №39 | Джон Мийършаймър    | <i>Голямата заблуда</i>                    |

# Съдържание

|   |     |
|---|-----|
| Предговор .....                                 | 7   |
| 1. Неосъществимата мечта .....                  | 11  |
| 2. Човешката природа и политиката .....         | 23  |
| 3. Политически либерализъм .....                | 51  |
| 4. Слабите места на либерализма .....           | 85  |
| 5. Изнасяне на либерализма зад граница .....    | 119 |
| 6. Либерализмът като източник на проблеми ..... | 149 |
| 7. Либерални теории за мира .....               | 183 |
| 8. За една по-умерена политика .....            | 211 |
| Бележки .....                                   | 227 |
| Показалец .....                                 | 279 |



## Предговор

Преди десет години, когато реших да напиша тази книга, имах две идеи за основната тема. Първо, исках да намеря обяснение защо след края на Студената война външната политика на САЩ толкова често бе неуспешна, понякога дори беше на ръба на пълния провал. Особено ме привличаше идеята да разгледам причините за фиаското на Америка в Близкия изток в широк смисъл на думата, за неуспехите, които следваха един след друг, както и за влошаването на отношенията между САЩ и Русия, което достигна своя връх през 2014 г. с окончателния разрыв заради Украйна. Темата ми се стори още по-интересна, тъй като в началото на 90-те години световната роля на Америка изглеждаше толкова обещаваща. Исках да разбера какво се обърка.

Второ, имах намерение да напиша книга за взаимодействието между либерализма, национализма и реализма и какво е неговото влияние върху отношенията между държавите. Винаги съм смятал, че национализмът е изключително мощен фактор в международната политика, но никога не съм изследвал по-подробно този проблем. Обаче доста съм писал за реализма и в някои от по-ранните си трудове изяснявам по какво той се различава от либерализма. Мисля, че би било интересно да напиша книга, в която се сравняват и противопоставят трите „изма“, още повече че не ми е известно някой да го е правил досега.

Докато разсъждавах върху отношенията между либерализма, национализма и реализма, внезапно осъзнах, че тази трихотомия предоставя идеалната схема за обяснение на неуспехите на външната политика на САЩ след 1989 г. и особено от 2001 г. насам. В този момент двете предварителни идеи защо трябва да напиша тази книга си паснаха идеално.

Основната ми теза е, че след Студената война Съединените щати бяха толкова силни, че имаха възможност да преминат към изцяло либерална външна политика, обикновено определяна като „либерална хегемония“. Целта на тази амбициозна стратегия е да се превърнат възможно най-голям брой държави в либерални демокрации, като същевременно се насърчава отворена международна икономика и се изграждат влиятелни международни институции. По същество Съединените щати имаха намерение да прекроят света по свой образ и подобие. Привържениците на тази политика, която намери широк отзвук в американските външнополитически институции, смятат, че тя ще осигури на света спокойствие и мир и ще намали заплахата от разпространение на ядреното оръжие и тероризма. Това от своя страна ще доведе до намалява-

не на нарушенията на човешките права, а либералните демокрации ще бъдат по-добре защитени от вътрешните си врагове.

От самото начало обаче либералната хегемония бе обречена на провал и накрая това се превърна в реалност. Като стратегия тя изисква политически решения, които противопоставят държавната политика на национализма и реализма, а те в крайна сметка имат много по-голямо влияние в международната политика от либерализма. За повечето американци е трудно да приемат този факт. По своята същност Съединените щати са либерална страна и техният външнополитически елит изпитва почти инстинктивна враждебност както към национализма, така и към реализма. Подобен начин на мислене обаче може само да предизвика проблеми на външнополитическия фронт. По-разумно би било американските политици да се откажат от либералната хегемония и да се придържат към по-умерена външна политика, основана на реализъм и правилна оценка на възпиращото действие на национализма върху великите сили.

Всъщност историята на тази книга започва още от времето, когато токущо бях завършил университета „Корнел“. През есента на 1976 г. посещавах практическия семинар по политология на професор Айзък Крамник, на който той запознаваше студентите с произведенията на забележителни философи като Платон, Макиавели, Хобс, Лок, Русо и Маркс. Този курс ми оказа много по-голямо влияние от всички лекции, които бях посещавал преди това. Още пазя бележника си със записките от семинара и през следващите години съм го разлиствал поне петдесет пъти.

На семинара на професор Крамник научих три неща, които оказаха решаващо влияние върху моето интелектуално развитие. Първо, подробно се запознах с всички видове „изми“, включително либерализма, национализма и реализма, а и една от целите на курса беше да очертае различията и противоречията между тях. Второ, тогава осъзнах, че теорията наистина е крайно необходима, ако искаш да разбереш процесите, протичащи в света. Често се връщах към записките си, защото си мислех за разсъжденията на тези философи, които се оказаха напълно приложими към политическите проблеми в съвременността. И трето, тогава именно научих, че по важни научни въпроси може да се говори и пише на прост и ясен език, достъпен и за неспециалисти. Въпреки че понякога ни беше трудно да разберем какво имат предвид прочутите философи от нашия списък със задължителната литература, професор Крамник умееше да представи техните теории с простички думи и не само ги направи лесни за разбиране, но и успя да ни обясни защо са толкова важни.

„Голямата заблуда“ е замислена като теоретично изследване. В основата ѝ е залегнало убеждението, че научните теории са важни, за да се разберат правилно политическите процеси. И напълно в духа на Айзък Крамник, направих всичко, което беше по силите ми, да изложа аргументите си възможно най-ясно, за да може да ги разбере всеки образован читател, който се интересува от темата. Или, казано направо, поставих си за цел да изпълня ролята на добър



предавател, а не на автор, склонен да хвърля читателя в недоумение. Разбира се, само той може да определи доколко успешни са били усилията ми.

Никога нямаше да напиша тази книга, ако не беше помощта на множество умни хора. Най-много съм задължен на четирима души, чието присъствие се усеща в целия текст. Това са: Елиза Георге, Мария Гринберг, Себастиан Розато и Стивън Уолт. Те не само направиха изключително ценни концептуални бележки, които ме накараха да променя някои от аргументите си, но забелязаха и някои противоречия, които бях допуснал, и ми дадоха мъдри съвети как да подобря структурата на отделните глави, както и на книгата като цяло.

Преди да го предам в „Йейл Юнивърсити Прес“, ръкописът претърпя пет редакции. През ноември 2016 г., след втората сериозна редакция, проведох работна среща във връзка с книгата, на която поканих шестима учени извън Чикагския университет – Даниел Дюдни, Матю Кохър, Джон Оуен, Себастиан Розато, Стивън Уолт и Александър Уенд, – които бяха така любезни да прочетат целия ръкопис и в течение на осем часа го подложиха на подробно обсъждане. Изказаните от тях препоръки и корекции на работната среща, както и след това – в имейли и телефонни разговори, ме накараха да направя множество промени, някои от които фундаментални.

На работната среща присъстваха и други учени, включително моят добър приятел Томас Дъркин, които ми дадоха мъдри съвети за това как стремежът към либерална хегемония във вътрешната политика се превръща в заплаха за гражданските свободи и улеснява прехода към държава на националната сигурност. Имах щастието в дискусиата да участват колегите ми от Чикагския университет, специалисти по международни отношения – Остин Карсън, Робърт Гулоти, Чарлз Липсън, Робърт Пейп, Пол Поуст, Майкъл Дж. Рийз и Пол Станиланд. Те също направиха отлични предложения, които ми помогнаха да засиля някои аргументи и да променя други.

Специална благодарност дължа на Шон Лин-Джоунс. Той внимателно прочете целия ръкопис и ми предостави подробен списък с бележки, които ми помогнаха да прецизирам текста. Особено съм задължен на моя редактор от „Йейл Юнивърсити Прес“ Уилям Фрухт, който великолепно се справи с редактирането на окончателния вариант. Той буквално ме застави да стегна някои аргументи и сам оформи почти всички останали, и по този начин направи книгата по-лесна за възприемане от читателя. Лиз Шулър, с известна помощ от страна на Джон Донъхю, свърши чудесна коректорска работа, а Карън Олсън успешно и с удоволствие се справи с разпространението на изданието.

Още много хора ми помогнаха – някои по-малко, други повече – да завърша тази книга. Сред тях са Сенер Актюрк, Зейнеп Бюлютил, Джон Кавърли, Майкъл Деш, Александър Даунс, Чарлз Глейзър, Бурак Кадерджан, Брайън Лейтър, Дженифър А. Линд, Гейбриъл Меърс, Макс Миършаймър, Николъс Миършаймър, Раджан Менън, Нуньо Монтейро, Франческа Морган, Вале-

ри Моркявичюс, Джон Мюлер, Санкар Муту, Дейвид Ниренберг, Линдзи О'Рурк, Джоузеф Пеърент, Дон Рено, Мари-Ев Рени, Майкъл Розол, Джон Шуслер, Джеймс Скот, Юбинг Шенг, Том Суитцер, както и двамата анонимни рецензенти от „Йейл Юнивърсити Прес“.

Искам да благодаря също на Иън Шапиро, директора на Фондация „Хенри Р. Лус“ от Центъра за международни и регионални изследвания на Макмилан в Йейл, който ме покани да изнеса лекциите в чест на Хенри Л. Стимсън за 2017 г. Трите лекции, които прочетох в Йейл, всъщност бяха изложение на трите основни тези на тази книга. Бих искал да изразя също своята признателност към Чикагския университет, който повече от тридесет и пет години беше мой интелектуален дом и щедро подкрепи не само проучванията, залегнали в основата на книгата, но и почти всичко, което съм написал, откакто постъпих там като асистент през 1982 г. Освен това искам да благодаря на Фондация „Чарлс Кох“ за финансирането на моето изследване и на работната среща за книгата. Особено високо ценя подкрепата на нейния вицепрезидент по научните въпроси Уилям Рутер.

През годините имах невероятния късмет да разполагам с първокласни административни сътрудници, които ми помогнаха не само да се справя с вечния проблем как да съчетая задълженията си на преподавател и учен, но и в проучванията за книгата. Меган Белански, Ема Чилтън, Сувик Де, Елизабет Дженкинс и Майкъл Роули положиха големи грижи и имат съществен принос за създаването на тази книга. Благодаря за подкрепата също и на цялото ми семейство, особено на моята съпруга Памела, която нито веднъж не се оплака, че прекарвам безкрайни часове в писане и пренаписване на текста.

И накрая, бих искал да посветя тази книга на всички студенти, на които съм преподавал през годините още от времето, когато през 1974 г. започнах първия си лекционен курс в Обществения колеж „Мохоук Вели“ в северната част на щата Ню Йорк. Използвам термина „студент“ в най-широк смисъл, т.е. включвам и хора, които официално не са слушали моите лекции, но са споделяли, че изследванията ми са им помогнали да оформят своето мнение. Обичам да преподавам, защото изпитвам огромно удовлетворение от споделянето на знания и от това, че помагам на студентите си да създават свои собствени теории за процесите, протичащи в света.

В същото време и аз научих много от общуването си с тях. Това важи най-вече за семинарите, когато често съм влизал в час с определено мнение за някоя статия или книга от учебната програма и съм си тръгвал, възприемайки я по различен начин заради нещо, което е казал някой студент. Натрупах важен опит и по време на лекционните курсове, тъй като те ме принудиха да систематизирам мислите си по големи теми и да потърся начин да ги представя ясно и достъпно на слушателите. А това означава, че преподаването и работата със студенти ми помогнаха да формулирам по-точно възгледите си за международната политика, които са отразени на всяка страница на тази книга. За което съм им вечно благодарен.